

עליה ג'

מאת: ענת קדרון

פרק מעבודת גמר לתואר 'מוסמך' בנושא הקמת חיל הים, בהדרכת פרופ' יואב גלבר, אוק. 2000

מכון הרצל לחקר הציונות ולימודה – אוניברסיטת חיפה

עליה ג' אמורה היתה לצייד כל שיירת עולים בנשק חם ובפיקוד של בחור ארצישראלי מאומן לצורך כך. שאול אביגור נדרש לבוא להתייעצות כיצד להקים את התשתית לעליה ג'.¹ בן גוריון סבר כי האנשים המתאימים לביצוע מטרה זו הם אנשי הבריגדה היהודית, עימם נפגש בשעת סיורו באירופה ב-8/11/45. הוא פנה למס' אנשי הבריגדה - מיכאל בן גל, הקצין הממונה מטעם ה'הגנה' בבריגדה, שלמה רבינוביץ (שמיר) - אולם הם סרבו לבקשתו. בסופו של דבר הוטלה משימת אימון האנשים על נחום גולן (שפיגל), מי שעתיד לפקד על חטיבת גולני במלחמת העצמאות, ועל ישראל טל, לימים אלוף בצה"ל. מחנה האימונים אליו הוכזו כעשרים בחורים היה ליד פאריס. האימונים לא צלחו, ובן גוריון לא הצליח להלהיב את האנשים לרעיון של פריצה מזוינת של מעפילים. גם שאול אביגור התנגד. המוסד לעליה ב' היה אז בראשית התארגנותו המחודשת ולא היו לו את המשאבים להתמודד גם עם המשימה שרצה בן גוריון. יש לזכור כי עוד ב-1939 היה אביגור מהמתנגדים לקריאת בן גוריון ל'מרד עליה'. אביגור התנגד להפוך את המעפילים לנשק או לסכנם מעל ההכרחי. מבדיקה שנערכה בצרפת התברר, כי קשה למצא אנשים אשר יהיו מוכנים לעלות בדרך של מאבק מזוין. שארית הפליטה, תשושה ממאורעות השואה, מוכנה היתה לעלות לארץ, מוכנה היתה למאבק הקשה של עליה בלתי לגאלית על תלאותיה, אולם קשה היה לגייס אנשים אשר היו מוכנים למאמץ של אימוני נשק ופריצה בכח הנשק לארץ, מול סיכויי ההצלחה הקלושים.² בסופו של דבר התכנית ננטשה.

מה שאנו יכולים ללמוד מפרשת 'עליה ג', אשר לא יצאה אל הפועל, הוא גם את קו ההתנגדות של אביגור ליתר אקטיביזם (על חשבון המעפילים), וגם את גישתו הבסיסית של בן גוריון לאנשי הפלי"ם. ב-10.45 כבר היה מס' לא מבוטל של אנשי פלמ"ח שעברו אימון ימי, והפלוגה הימית כבר הוקמה. ובכל זאת לפי העולה מן הכתובים לא ראה בהם בן גוריון את מאגר כ"א להקמת התשתית לעליה ג'. הוא פנה קודם לאנשי הבריגדה, ורק משנענה בסרוב פנה ל'הגנה'. יתכן כי מה שהינחה אותו בבחירה זו היא העובדה כי אנשי הבריגדה הכירו את מערב אירופה, ולכן היה להם יתרון בענין זה. (יתרון זה נוצל באירגון "הבריחה" ובמוסד לעליה ב'). ענין אחר הוא ההכשרה שעברו אנשי הפלמ"ח, אשר הכשירה אותם בעיקר לנחיתה חופית, ופחות ליכולת להוביל אניות בימים. (יחד עם זאת אין להתעלם מהעובדה כי קורס

¹ בוגנר, ספינות המר, עמ. 16-17.
² שם, עמ. 18.

החובלים הראשון של הפלי"ם כבר הסתיים בשלב זה, וכי מאוחר יותר יועדו אנשי הפלי"ם להוביל את אניות המעפילים של 'המוסד'. על יכולת הלחימה וההתגוננות של אנשי הפלמ"ח לא היו עוררין, כך שנראה כי שורשי אי הפניה לפלי"ם היו עמוקים יותר מאשר ההכרה ביכולת המבצעית. יש לזכור עוד, כי ראשי 'ההגנה' התנגדו לתכנית 'עליה ג' וראו בה תכנית הרפתקנית גם מבחינה מדינית.³ שרת וגלילי, שנחשבו לאקטיביסטים, לא תמכו בבן גוריון בענין זה, ואולי צריך להבין את הפניה דווקא לבריגדה גם על רקע זה. בן גוריון אינו מתיחס לסיבותיו ביומנו, אלא רק מציין את העובדה כי ראה באנשי הבריגדה את היעד העיקרי להוביל מהלך זה).

³ שם, עמ. 19.